

سالمی پٹ پبلی کیشنز، ٹنکین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

غنی پرواز و ناگمان آزمانکانی دیم پھ دیمی و انشت

محمد رفیق

ایم۔ فل اسکالر، شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان، کوئٹہ

حامد علی بلوچ

اسسٹنٹ پروفیسر، شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان، کوئٹہ

Abstract

Ghani Parvaz and Nágumán are the prominent short story writers in the Balochi literature, who wrote on the different issues of the Baloch society, using the same themes, but in different styles. The writing style, the usage of language, especially the usage of idioms, a good plot and a good climax makes the short stories of Naguman stronger than the short stories of Ghani Parvaz.

This paper discusses the writing styles, the usage of language, the plot and climax of both short story writers and finds out the writing style differences between them.

غنی پرواز و ناگمان آزمانکانی بنگپ:

غنی پرواز و ناگمان بلوچی لبر انک و ہما سری میں مردم آنت کہ چہ آیاں ابید بلوچی آزمانک ناسرجم زانگ بیت۔ غنی پرواز و ناگمان آزمانکاری و پڑ و جوانیں کرد پیش داشتگ و بازیں و ہدے و چہ نمبشتہ کنان و پیداک آنت۔ چوشکہ مئے بنگپ غنی پرواز و ناگمان آزمانکانی بنگپ و بابت و آنت پیمیشکا آیانی آزمانکانی بنگپ و آیانی تہا ارزشت داریں لیکہانی بابت و گپ و تران بہ کن آنت۔ غنی پرواز بہ بیت کہ ناگمان آوتی وتی جتائیں در شاندا ب و جتائیں زبان و بیان و واہند آنت۔ آیانی سیادی گوں ہے گلزمین و آنت و آیاں وتی

گُلز مین ء چہ سیادی دارو کیس مردم، آیانی زند، گم ء رنج ء زند ء اید گہ تک ء پہناتانی سرانہشتہ گرتگ۔ آیانی چاگرد ء زند گوازی نو کیس دہکان کار، گُژن ء بزرگی ء زند گوازی نوک ء چاگرد ء عشق ء مہر ء ہما دیوانگ کہ آیای مہر گرتگ آیانی گپ، آیانی زند ء زند ء ہمک جہلی ء بزرگی وتی آزمائشانی بنگپ ایر گرتگ انت۔

ہر نبشتہ کار ء آزمائش کارے بہ بیت آئی سیادی گوں ہما گُلز مین ء بیت ء آہما گُلز مین ء وتی ہما چاگرد ء ہمک جہلی بزرگی ء وتی مارشت جوڈ کنت ء آیای نبشتہ رنگ ء دیم ء کاریت۔ غنی پرواز ء ناگمان ہم چہ یک چاگرد ء گُلز مین ء سیادی داراں ء آیانی آزمائشانی بنگپ ہم گوں ہے چاگرد ء سیادی داراں ء آوتی چاگرد ء ہمک رنج ء گم ء ہمک وشی ء شاکامی ء وتی آزمائشانی تہا جاگہ دینت ء آیای وتی آزمائشانی بنگپ جوڈ کن انت۔ غنی پرواز ء ناگمان ء چاگرد ء زلم ء زوراکی انت، بزرگی ء واری انت ء ہے بزرگی ء واری، زوراکی مرگ ء زند، پادشادی، درتگ بچی ء دگہ بازیں جنجال کہ است انت آیای وتی چاگرد چار اتگ ء وتی آزمائشانی بنگپ گچین کرتگ انت۔ آیای گوں وتی چاگرد ء سیادی دارو کیس ہمک جیڑہ زرتگ ء وتی آزمائشانی بنگپ جوڈ کرتگ انت۔ غنی پرواز ء ناگمان ء چاگرد ء مالداری، لڑ ء بار، شنگ ء گار ء بیگواہ کنگ، گُژن ء بزرگی ء ابید کسانیں وشی ہم بنت ء آوتی ہما وشیان ء وتی آزمائشانی بنگپ جوڈ کرتگ ء آزمائشانی گرتگ۔ ہے زہر چند وکیس چاگرد ء غنی پرواز ء ناگمان ء گُلز مین ء مہر ہم کنگ بیت ء مردمانی زند ء مہر بہر کنگ بیت۔ آیانی بازیں آزمائشانی تہا عشق ء مہر ء بنگپانی سرا ہم جوانیں رنگے ء نبشتہ کنگ بوتگ۔

غنی پرواز ء چاگرد ء زالبولانی سرا زلم ء زوراکی ء ہم کہ اٹھنگ بنت ء آئی گیشتریں آزمائشانی تہا زلم ء زوراکی ء کہ آزمائشانی رنگ ء ہم گندگ بنت کہ آئی ہر بنگپے کہ زالبول ء سرا بوتگ آئی زالبولانی پلہ مرزی گرتگ۔ ناگمان یک مذہبی چاگردے ء وتی چم بچ گرتگ انت ء آئی زند یک انجیں ہند ء دگے ء گوستگ کہ مذہب ء یک شریر سیادی ء گوں آئی بوتگ ء آئی بازیں آزمائشانی بنگپ مذہبی انت ء مذہب ء

سالمیٹی پٹ پٹی تا کینڈ ہنگین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

بازیں تک پھناتانی سرائی گپ گرتگ ءوتی آزمانک ہمارنگ ءرجینگ انت۔ ناگمان ءچاگرد ءہم بازیں جاگہاں ہم جنس پرستی ہم است انت ءہے ہم جنس پرستی ءناگمان ءچاگرد پولنگ گرتگ ءوتی اداہم وتی چم بند نہ گرتگ انت ءاے ارزشت داریں جیرہ ءسراوتی آزمانکانی بنگپ ایر کرتگ انت۔ غنی پرواز ءناگمان یک انچیں چاگرد ءنشنگ انت کہ اودا راجکاری بزاں سیاست ہم یک جوانیں رنگے ءبوگ ءانت۔ راجکاری ہم آیاں نہ شمشنگ ءوتی آزمانکانی بنگپ راجکاری ءسرا ایر کرتگ انت۔ یکیں وہد ءغنی پرواز ءناگمان مردماں کوہ ءاگاری پنت ءسکین ءدینت ءیکیں وہد ءزوراکانی زوراکانی ءسہاں آزمانکی رنگ دینت ءہے رنگیں بنگپ ناہینگ ءآزمانک نبشتہ گرتگ۔

غنی پرواز مہر ءبنگپ ءہم آزمانک نبشتہ کنت ءمہر کنوکانی مہراں جتاںیں رنگے ءپیش داریت۔ آ بلوچ چاگرد ءنشنگ ءبلوچ چاگرد ءتہا جنک ءبچکانی مہر ءبابت ءگپ کنت۔ آوتی کتاب "مہر یہ بہا گپت نہ بیت" ءتہاوتی اولی آزمانک کہ "بلوچ ءمہر" ءسرا ایر کرتگ آوتی ہے آزمانک ءتہا بلوچستان ءگلک ءشہر ءتہا جنک ءبچکانی مہر ءگیشینیت ءاے وڈشنگ لوٹیت کہ کسانیں گلگی دمگاں جنک ءبچک اگاں مہر کنگ لوٹاں بلے آوتی مہر ءدرانگاز ءگرت نہ کن انت، مستزیں گلگی دگے ءجنک ءبچکانی مہر کے گیشتر گندگ بیت ءآکے گیشتر آوتی اندری مارشت ءواگ ءدرشان ءگرت کن انت۔

کسانیں کوچکے ءجنک ءبچک مہر کن انت ءڈگاریں سرادوچار کپ انت بلے یکے دومی ءروک روک ءچارگ ءچہ ابید ہم آوتی درشان ءگرت نہ کن انت۔ آہے آزمانک ءتہا کوچکی جنک ءبچکانی مہر ءکرد ءچوش بیان کنت۔

"بچک ءجنک ہر ڈک دہکانی بچک اتاں کہ ڈگاریں ہم بند اتاں۔ ہر ڈکانی پت ءمات اے سہت ءدوئیں اودانہ اتاں ءبچک پہ آپ ءگرگ ءنامہ جنک ءپت ءڈگاریں شنگ ات۔ آہاں تاں دیر ءیکے دومی روک روک ءچار ات بلے ہر ڈکاں وتی مہر زاہر کنگ ءبچ ہمت نہ بوت۔ ہے پیم ءآجتا بوت۔" (پرواز۔ 9: 1997)

ناگمانِ آزمائشی بُنگپانی بارواگاں گپ کنگ بہ بیت گڈا اے چیز سہرا بیت کہ آئی چاگردی جیڑہ
 ، مہر دُستی دُگہ بُنگپانی ہمراہی ء مذہب بزاں زگری ء نمازی ء بُنگپ ء سرا آزمائش نبشتہ گرتگ کہ آئی
 کتاب " دار ء اپس " ء تھا اولی آزمائش " منزل " ء ماپہ درور زرت کن انت کہ منزل مہر دُستی ء بُنگپ ء سرا
 نبشتہ کنگ بوتگ چو غنی پروازِ آزمائش ء وڈا اے آزمائش ء تھا ہم زگری ء نمازی ء جیڑہ ، مال ء ملک ء
 ذات ء زریات ء یک بلا ہیں تپاوت ء شریں رنگے ء گندگ بیت ۔ مہم جان ء نور جان نامیں بچک ء جنکے کہ
 یکے گوں دومی ء مہر کن انت ۔ بے ذات ء زریات ء زگری ء نمازی ء جیڑہ سرکشیت ء آیانی دیم ء میلانک بیت
 ۔ آدوئیں گڈ سراں ہے شور ء بست کن انت کہ ماراچہ وتی مہر ء دست کش بوگی انت یا کہ یک انجیں جاگے ء
 روگ ء زندگوازینگی انت کہ اودا کس مئے مہر ء دیم ء میلانک مہ بیت ء مئے مہر بر جاہ بہ مانیت ۔ و ہدے آ
 یکجاہ بنت ء دیم پہ مرادانی منزل ء روان بنت گڈا ہے سہت ء آیانی روگ ء گوں تیرانی توار چہ تیوگیس
 آتراپ ء جسکت ء تیر آیانی جان ء سُمبان بنت ، آگوں ہون ریچیس جبین ء زمین ء سرا حاکانی تھا لیت وراں
 بنت ء سہر چلیں حون چہ آیانی جان ء شیب گران بنت ء مہم جان ء نور جان زمین ء حاکانی تھا کپوک بنت ء نور
 جان وتی پت ء گندیت ء آئی دپ ء چہ در کیت ابا ۔۔۔ ء نور جان پت وتی ٹینگ ء بد ء کنت ء دیم پہ لوگانی
 نیمگ ء ر ہادگ بیت ء مہم جان ء نور جان پہ دگہ یک منزلے ء سیل ء سواد کنان بنت ء روان بنت ۔

واہگ ء آس ناگمان ء کتاب " دار ء اپس " ء تھا چارمی آزمائش انت کہ مہر ء بُنگپ ء نبشتہ کنگ
 بوتگ کہ اُبتان نامیں بچکے ء بلور نامیں جنکے ء مہر ء کسہ بیت کہ ایک وشیں موسم ء گاڈی ء سوار ء دیم پہ کوہ ء
 جنگلاں در کپاں کہ موسم بازو ش ء دلکش بیت ء و ہدے آیانی گاڈی چہ در چک ء سبزیں ڈگارانی تھا روگ ء
 انت ء سارتیں گوات ء سارت سارت ء کنگ ء انت کہ سارتیں گوات بلور ء ملگوران شنگینان انت ء آئی
 ملگور اُبتان ء دیم ء شنگ ء تالان بوان انت ۔ یک وشیں موسم کہ آگیا بان ء پچیں جاگے ء سر انت ء آیانی

سالمی پٹ پوٹی تاکبند ہنکین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

مہرچہ و شیشیں موسم ءودیت ءچہ ہو رء گوارگ ء آیانی اندری مارشت آیاں پہ یکے دومی ءامبارگ ء لاچار کن انت۔ آوتی امبازاں یکے دومی ءچنگگ ءامبارگ ء گلائیش بنت کہ ایتان ءمات آراچہ واب ء پاد کنت ءدیم پہ رنگ ءروگ ءکشیت۔ آپچلر زیت ءگندیت کہ من وپنگاں ءدوشی میتگ ء ہوٹل ء آئی فلم چار اتگ کہ فلم ء تہا آئی ءوتی دو سٹیگیس دشتار دبستگ کہ آئی مات ءپتاں آرا گوں دگہ یکے ءسانگ داتگ ات ء آئی مہر بے سوب بوتگ ات۔

غنی پرواز ءناگمان ء آزمائگی تہاند ارگ کشی ء ابرمی رنگ:

یک آزمائگی ء تہاند ارگ کشی ء آئی تہا ابرمی رنگ ءمان بوگ ارزشت داریت ء ابیدچہ ندارگ کشی ء ابرمی رنگ ء آزمائگی ہو ادگ ءناسر جم بیت۔ بنی آدم ءچہ پندت ء گوں ابرم ء باز مہر بوتگ ء آئی دوستی گوں ابرم ء بوتگ۔ پند جنوکیں مساپر پند جنگ ء و ہداں گیشتر گون ندارگاں مشکول بیت ءوتی سپر ء و ہداں پہ شری گوازینگ ء جہد کنت۔ اگاں روگ ء و ہداں آگوں و شیشیں ندارگاں دیم پہ دیم بہ بیت گڈا آئی راہ ء سپر پہ وشی دیم پہ منزل ء روان بیت۔ اگاں آہنکس کوه ء ڈن ء ہشکا وگیں ڈاکاں روان بہ بیت گڈا آئی سپر گران تر لگیت۔ ہے رنگ ء آزمائگی ء تہاند ارگ کشی آزمائگی ء تہا باز ارزشت داریت ء ابیدچہ ندارگ کشی ء آزمائگی سک ہو ادگ ء ہو رک بیت۔

آزمائگی ء تہاند ارگ کشی ءچہ وانوک گوں نبشتہ کار ء ہمراہی کنت ء تاں آزمائگی ء گڈسراں آئی ہمراہ بیت ء روان کنت۔ انچوش کہ بنی آدم گوں ابرمی رنگ ء مہر زانت ء آچہ وت ساچلیں چیزاں چہ گیمین ابرمی رنگاں دوست داریت ء آرا گوں ابرمی رنگاں مہر انت۔ آزمائگی ء تہاند ارگ کشی ء ابرمی رنگ آزمائگی ء یک جو انیں ساہے مان کنت کہ وانوک آرا دوست داریت ء نبشتہ کار ء ہمراہی ء کنت۔ ندارگ کشی ء ابرمی رنگ آزمائگی ءچہ ہو ادگی ءکشیت ء آراوشرنگی ء ڈولداری یکشائیت۔

غنی پروازۂ ناگمان گوں ہما چا گردۂ سیادی داراں ءِ آیانی زند کجام چا گردۂ گوستگ آیاں ہما چا گردۂ
 تہا باز آزمائش نمبشتہ گرتگ ءِ ہما چا گردۂ ندارگ کشی گرتگ۔ غنی پروازۂ ناگمان کوہ ءِ کوچگ، سبزیں کہیرانی
 چیرا نشنگ ءِ گوں کہیرانی سرا نشنگیں بالی مرگانی و شیں توار ءِ وقتی زند گوازینتگ ءِ ہے دشت ءِ کوچگاں آیا
 وقتی زند گوازینتگ۔ وقتی چا گردۂ دستگیں تیوگیں جو انیں ندارگ آیاں گوں وقتی آزمائشی تہا ارزشت
 داتگ ءِ جو انیں رنگے ءِ ندارگ کشی گرتگ۔ اگاں پروازۂ ناگمان ءِ آزمائشی تہا ندارگ کشی ءِ ابری رنگ ءِ
 بابت ءِ گپ بہ بیت گڈا اے ہبرگنگ بیت کہ پروازۂ ناگمان دوئیں یک جو انیں رنگے ءِ وقتی آزمائشی تہا
 ندارگ کشی کن آنت ءِ ابرم ءِ و شیں رنگاں وقتی آزمائشی تہا ہر جوڈ کن آنت۔ ندارگ کشی ءِ ابری رنگ
 دوئینی آزمائشی تہا گندگ بیت۔ بلے ناگمان ءِ آزمائشی تہا ندارگ کشی گوں جو انیں رنگے ءِ کنگ بوتگ ءِ
 آئی آزمائشی تہا ابرم ءِ باز و شیں ءِ دکشیں رنگ گندگ بیت۔ پروازۂ آزمائشی تہا ہمک بہر ءِ تہا کسانیں رنگے ءِ
 ندارگ کشی کنگ بوتگ ءِ ندارگ کم کم ءِ پیش دارگ بوتگاں۔ بازیں آزمائشی بنداتی بہرانی تہا ندارگ کشی
 بوتگ ءِ بازیں آزمائشی میانجی ءِ گڈی بہرانی تہا ندارگ کشی کنگ بوتگ۔ ہے ندارگ کشی ءِ تہا جاگے
 جاگے ابری رنگ گوں جو انیں وڈے ءِ پیش دارگ بوتگ۔ غنی پروازۂ ناگمان ءِ آزمائشی تہا ندارگ کشی ءِ
 ابری رنگ ءِ گوں دروراں گیشینگ ءِ پیش دارگ ءِ جہد ءِ کن آنت کہ آزمائشی تہا بلوچی زبان ءِ اے
 دوئیں آزمائشی تہا کجام رنگ ءِ ندارگ کشی گرتگ ءِ کجام رنگ ءِ آزمائشی تہا ابری رنگ پیش
 دانتگ۔

غنی پروازۂ آزمائشی کتاب "سانکل" ءِ اولی آزمائش "نکسہ" ءِ تہا یک جو انیں رنگے ءِ بیمار جاہ ءِ
 مستریں درماں جاہ ءِ ندارگ کشی ءِ کنت ءِ انجیں یک ندارگ ءِ چا گردے پیش داریت کہ وانوک ءِ وقتی ہمراہ

سالمینی پٹ، پوہلی تاکبند، ہنگین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

کنت، اتاں ہما درمان جاہ، بارت، سر کنت۔ شمال، مستریں بیمار جاہ، دیم، اوشتا تگیں، ودار کنوکیں مردمانی ودار، جہد، کوشستانی یک جوانیں ندر گے پیش داشتگ، آزمانک باز ڈولدار گرتگ۔

"شاکلوٹ، ناڈراہ جاہ، درمانانی انبار، دیم، مہلوک، مچی، میڑی ات۔ ہر یکے، نمکھے گون ات، پے درمان، گرگ، اتنگ ات۔ بلے درمان انبار اتاں کہ آئی دریک، دپ، رسگ الہی ات، ہنچو گمان بوگ، ات کہ مرچی اود، رسگ آسان نہ ات۔ چیا کہ مردم پے رد، بند نہ اوشتا تگ اتنت۔ بلکیں پے بے رد، بندی، اتنت، پے امبار، دریک، دپ، سر بوگ، یکے دومی، تیلانک دیگا اتاں۔ ہر یکے وتی پورائیں زور، چکاسگا ات۔ ہر یکے، جہد ہمیش ات کہ زوت، چے زوت، چے ازب مردم، پیسر دریک، دپ، برسیت۔ پرے واستہ آوتی دست، پاد، گوش، دپ، یک، بچی، کار بندگا اتاں، چے وتی کش، گور، مردماں بلکن دیم، مردماں ہم گوازگ، واہگدار ات۔ ہر یکے، وتی زور، رپک، کوشستانی پد دیم، روان ات یا پشت کنزان ات۔ تیار تریں پے بے توار، ڈڈی، ٹہل، نازے کم کم، دیم، روان اتنت، نوزوریں سہت پے سہت پشت کنزان اتنت یا مکمیں جاگے، بندی اتنت، پدماں پد اتیلانک ورگ، اتنت۔" (پرواز۔ 13

(1992:

چو غنی پرواز، آزمانکائی وڈانا گمان، آزمانکائی تہاند ارگ کشی یک شریں رنگے، گندگ بیت، آئی آزمانک چے ابرمی رنگ، پڑ، چکار انت۔ غنی پرواز، آزمانکائی تہاند ارگ کشی سک کم کنگ بوتگ اگاں بوتگ گڈا گوں، لہتیں لبز اں کنگ بوتگ، ابرمی رنگ، ہم چے ناگمان، آزمانکائی حساب، کم کنگ بوتگ۔ ناگمان، آزمانکائی تہا یک ردے، تہاند ارگ کشی جوانیں رنگے، گندگ بیت۔ آئی آزمانکائی کتاب "دار، اپس" اتہا آزمانک "منزل" اتہا بندات، مگر تاں گڈسراں یک جوانیں وڈے، اندارگ کشی کنگ بوتگ۔ ناگمان،

آزمائگی تہاندارگ کشی ء ہمراہی ء ابرمی رنگ ہم کیل کنگ ءمان کنگ بوتگ۔ ہمودا کہ ندارگ کشی بوتگ اودا ابرمی رنگ ہم اوارگیجگ بوتگ۔ "منزل" ء تہاندارگ کشی ء یک درورے کہ چوہندات بیت۔ "شیر گواریں ماہ ء چہ کوہ ء کنڈگ ء وقتی جرکوکیں دیم دراکت ء بچکندان ء گلزمین ء چاراں بوت۔ شیر چکیں ماہیکان ہر نیمگ ء شنگ بوت۔ سیاہ ء تہاریں چاگرد ء برہے زرت۔ آزمان ء دیما ترپلیں جمبر ء پٹے میزان میزان ء کنزان بوت ء چہ شینانی ماہ زوژنائیں دیم ء اندیم کت۔ ذراہیں نیمگا تہاری ء مانشتانت۔ ماہ ء اے گپ دوست نہ بوت ء کشادی ء چہ پٹہ ء پشت ء سمرک ء کت۔" (ناگمان-9:2012)

عنی پرواز ءناگمان ء آزمائگی زبان ء بیان:

لبزانک ء برہداری ء بازیں سبباں چہ یک سببے ایٹی ء تہرانی دروشم ء فارمانی تہا بہر ء بانگ بوگ انت۔ اے تہرانی حد ء سیمسر ظاہری ء باطنی، دوکس دنگ ء گین انگ انت۔ اے حد ء سیمسرانی گیشتر ظاہر ء پدر کنگ ء وسیلہ زبان انت۔ گش انت کہ بنیادم ء فکر ء ہیال ء مارشتانی، زبان ء لبزانی پارسست ء درانگاز لبزانک شنگ بیت۔ بنی آمد وقتی اندری ء ڈنی مارشتانی درانگازگ ء چہ زبان ء کارمرزی ء کنت۔ زبان ہمے لبزانی وت ماں وت ء ہوار کپگ انت کہ بنیادم آیاں پہ وقتی رسانک، لوٹ ء کارمرز کنت۔ بلے لبزمدام گوں انچیں پزدرے ء دیم ء کایننت کہ ہمے یکیں لبز، نبشتانک ء دگہ شیر ء دگہ معنائے ء گوں، ہمگر نچ بیت۔ ہمے چیز لبزانک ء تہراں جتاکیں زبان ء بیان دنت ء چریشی ء آزمائگی ء زبان ء بیان، درشتاندا ب ء پیش کنگ ء انداز جتا بنت۔ ہمے زبان ء بیان ء گوں شریں رنگے ء کارمرزی انت کہ ہمک چیز ء برہدار ء ڈولدار کنت۔ لبزانک ء زبان ء درانگاز ء دو گیشنگیں وڈانت۔ یکے رداکی دروشم شنگ بیت ء یکے شیرمی رداک ء دروشم ء درانگاز بوتگیں زبان ء وقتی وڈ، رہند ء مکنیک انت۔ زانزکاریں شرگدار ء نگر دکار اے گپ ء منوگر

سالمیٹی پٹ پوٹی تاکینڈ ہٹکنین، تاک-12، سال-2020

انت کہ لبزانک ۽ ہمک تہر ۽ دروشم وتی حد ۽ سیمسرنی پابند بہ بیت۔ ہماٹنگپ ہماٹکنیک، ہما زبان ۽ بیان کہ گوں آہاں، ہمگر نچ انت ہما قانو د ۽ رہندانی حد ۽ سیمسرنی تہا بہ بیت۔۔ ہے پیم ۽ آزمانک ردانک ۽ بہر انت گڈا ایٹی زبان ردانک ۽ زبان بہ بیت۔

چوشکہ غنی پرواز ۽ ناگمان ۽ آزمانکانی زبان ۽ بیان ۽ بابت ۽ ہبر بوگ ۽ انت کہ بلوچی زبان ۽ اے نامداریں آزمانکاراں وتی آزمانکانی تہا زبان ۽ بیان ۽ کارمرزی کجام ہد ۽ تاں گرتگ ۽ آیانی آزمانکی زبان کجام وڈ ۽ پیم انت ۽ کجام وڈا آیایاں وتی آزمانک ۽ کارستانی کرد، سُر ۽ پُر ۽ نندگ ۽ پاد ایک کجام رنگ ۽ بیان کرتگ انت۔ بلے اے چیزانی گیشنگ ۽ غنی پرواز ۽ ناگمان ۽ آزمانکانی زبان ۽ بیان ۽ سراگپ کنگ ۽ گوں دروراں آیانی گیشوار کنگ ۽ چہ پیسر زبان ۽ بیان ۽ چندچی ۽ ایٹی ارزشت ماں زبان ۽ لبزانک ۽ تہا چہ بیت۔

زبان ۽ بیان ہمک لبزانکی تہر ۽ تہا باز ارزشت داریت ۽ ہمک تہر ۽ سو بمدی گوں ہے دوئیں چیزاں بندوک انت کہ زبان درشان ۽ وسیلہ انت ۽ بیان کنگ ہم لبزانک ۽ براہ ۽ ڈولداری انت۔ لبزانک ۽ ایدگہ تہرانی وڈا آزمانک ۽ تہا زبان ۽ بیان باز ارزشت داریں چیز انت کہ ایشانی شریں کارمرزی ۽ چہ ابید زبان ہوا دگ ۽ بد ڈول بیت۔ نبشتہی زبان یا گپ ۽ زبان اگاں وش نہ بوت گڈا اٹکنوک ۽ وانوک دوئیں آ زبان ۽ گوشدارگ ۽ واستہ ہدوناک نہ بنت۔ زبان ہمک جاہ ۽ باز ارزشت داریت ۽ ایٹی کارمرزی ہم لبزانک ۽ تہا باز ارزشت دیگ بوتگ۔ انچو کہ پیسر اٹنگ بوتگ ات کہ زبان درانگازگ ۽ وسیلہ انت ۽ زبان ۽ کجام رنگ ۽ کہ کارمرزی بیت آئی ارزشت انچو گیشتر و شتر ۽ ڈولداری تر بیت۔ غنی پرواز ۽ ناگمان بلوچی آزمانکی دنیائے دو جوانیں ۽ نامداریں نام انت ۽ دوئیںاں جوانیں رنگے ۽ باز دیر انت کہ آزمانک نبشتہ کنگ ۽ پیداک انت ۽ جتائیں بنگپ ۽ جتائیں ٹکنیکانی سرا آیایاں آزمانکی پڑ ۽ بورتاچی گرتگ ۽ نام در آورتگ۔

غنی پرواز ۽ ناگمان ۽ آزمانکی زبان ۽ بیان بازیاں جاگہاں شیر کن ۽ نامداریں ۽ بازیاں جاگہاں ہوا دگندگ بیت انت۔ اے دوئیں ہر کسی وتی جتائیں درشان داب ۽ اسلوبے ۽ واہند انت۔ مایک یک ۽ ایشانی آزمانکانی زبان ۽ بیان ۽ سراگپ کنگ ۽ جہد کناں ۽ ہر کسی بستار کجام انت باید ہما بستار ۽ ارزشت دیگ بہ بیت۔ اگاں غنی

پرواز ءناگمان ء آزمائکائی زبان ء بیان ء بابت ء گپ کنگ بہ بیت گڈا اے گپ جوانی ء سراسہر ابیت کہ ناگمان ء آزمائکائی زبان گیشتر تامد ار ء واناک تر انت ء اے ناگمان ء زبان ء شیر کنی ء واناکی انت کہ وانوک آرا گیشتر دوست دار انت۔ غنی پرواز ء آزمائکائی زبان گیشتر شہری زبان ء غنی پرواز ء روم ء آئی نندگ ء پاد آیک گیشتر شہری دمگال بوتگ ء آچہ کوچگی دمگ ء بلوچی زبان ء زگریں ہبر کنوکاں چہ کے گستا بوتگ ء آئی شہری زندگوازیگ ء گوں ایدگہ زبان بزاں اردو ء فارسی ء انگریزی زبان ء آئی زبان ء سراسر اثر دور داتگ ء آچہ بلوچی شیر کنیں زبان ء ہبر کنگ ء آئی کارست ز بہر انت ء آئی نبشنگیں زبان گیشتر ہوادگ انت۔

غنی پرواز ءناگمان ء آزمائکائی زبان ء بیان ء بابت ء ماگپ کن انت ء آزمائکائی تہا زبان ء شیر کنی ء ہوادگی ء کارستانی زبان ء آزمائکائی بیان کنگ ء راہ ء درانی بابت ء جتا جتاں رنگے ء گپ کن انت کہ آیانی آزمائکائی زبان ء بیان ء بابت ء شیریں رنگے ء چیز پیش دارگ بہ بنت ء آیانی آزمائکائی زبان ء بیان ء راہ ء راہ بند دیم پہ دیم کنگ بہ بنت۔

"دوئیں زدگ نزدیک پہ نزدیک کپتگ ء نلک جنگ ء انتت۔ آئی ء ربتلگیں آپ گوں آہانی زگریں ہوناں ہوار انتت۔ ساہ کند نیں نور جان ء چم اوشا تگیں مرد ء سراسر اکت انت۔ چرائی ء ہون ء کلگیں دپ ء ابا ء لبز ہوناں میچلان ء دراتک، آئی ء کوہیں دل ء تلاریں دیوالاں ژامبلینگ ء آت۔" (ناگمان۔ 11: 2012)

زدگ بوگ ء نلک جنگ، زگریں ہون، ساہ کند نیں نور جان، ہون ء کلگیں دپ، ہوناں میچلانیں لبز، کوہیں دل ء تلاریں دیوالاں اے بلوچی زبان ء زگریں ء شیر کنیں لبز اں کہ ایشان ء ناگمان ء وتی آزمائک ء تہا کارمر زگریگ ء وتی آزمائک ء زبان شیر کن ء تامد ارگریگ ء آزمائک ء ہمک گہتری ء پدیانکاں یک

سالمی پٹ پوٹی تاکبند، تنکین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

پدیائے بزرگرتگ و جنگ۔ زدگ بوگ وتی تہایک بلاہیں کہے کاریت و نلک جنگ آئی تہایک دردے مان کنت و سہا کندن بنی آدم و زندہ گڈی ساہت و دمان انت کہ ناگمان و گوں اے لبز و نور جان و گڈی دیدار و آئی گڈی و ہد گوں جوانی و آرتگ و وانوک و پیش داشتگ۔ ایو کہ دپ آئی کارمرزگرت گرتگ ات بلے ہون و کلکلیس دپ آئی کارمرزگرتگ و آزمائک و زمین ترسناک و دردمان گرتگ۔ ہمک لبز و جاگہ و آئی ہونان میچلیس لبز آرتگ و زدگ بوتلیس نور جان و دپ و چہ درانتلیس ہمالبزانی تہا درد و درانگازی و درد و ندرگ وانوک و چمانی تہا آرتگ و آراپیش داشتگ۔ ناگمان و ایو کہ کُشندہ و دل کارمرزگرت گرتگ ات بلے آئی کُشندہ و کوہیں دل و تلاریں دیوال آرتگ و کُشندہ و مزن دلی و زوراک و جُہلائی و بے پرواہی و سنگ دلی و ہماندرگ پیش داشتگ کہ بنی آدم گڈی رستری و راہ و دراں سفر کنان بیت و وقتی اجلیس دل و بہر و وتی چند و جنین چک و تیرانی آماج کنت و کُشیت۔ اے آزمائک و تہا ایو کہ ناگمان و لبزانی کارمرزی و یہ جفا کشی گرتگ و وتی آزمائک و درد و شیر کنیں تام و لزت گیشتر گرتگ و وتی آزماکی زبان شیر کن و تامد ارگرتگ

غنی پرواز و آزمائکانی کارست سک اشتاپ کاری و گوں وتی کار و کنت و آزمائک و تہا وانوک و تن و نہ و دینت۔ ہمک کارست پہ دیم پہ وتی منزل و نیمگ و جُزگ و انچو اشتاپی انت کہ وانوک و آتام و لزت دست نہ کپیت۔ غنی پرواز وتی آزمائکانی تہا کارستاں پہ بزرگ کنت و آیانی کرداں ہوادگ کنت۔ آئی آزمائکانی کتاب "مہر پہ بہاگپت نہ بیت" و تہا آزمائک "بلوچ و مہر" و تہا دو گلگی، دو مستریں گلگے و دو شہری جنک و بچکاں دیم پہ دیم کنت و آیانی کرداں انچو پیش داریت کہ مہری بنگپ و نینبشنگلیس اے وڈیں یک آزمائک و انچو پیش داریت کہ آزمائکار و کارست بس پہ بچک وتی مہر و کسہاں دیم و برگ و ہمدان و گوں وتی دلدوستیں جنک و بچکاہ بوگ لوٹاں کہ ہے کارستانی اشتاپ کاری و آیانی زبان و ہوادگی آزمائک و چہ آزماکی کٹ و بارت و آئی زبان و تامداری و پلٹیت و ہلاس کنت۔ یہ درور و آئی اے آزمائک و تہا چہ لہتیں رد کہ اے

سالمی پٹ پٹی پولی تاکینڈ ہینکین، تاک-12، سال-2020

بیان بندات انچونگ بنت کہ وانوک ۽ گوں وانگ ۽ بندات ۽ دلپروش کن آنت ۽ وانوک ۽ واہگ چہ وانگ ۽
چہ پیسربندات بنت۔ ہمک آزمائک ۽ بندات اگاں ڈولد ار ۽ تامد ار بوت وانوک پہ آئی وانگ ۽ لاچار بیت۔
عسنی پرواز ۽ ناگان ۽ آزمائکانی کلا نمکس:

کلا نمکس ہلاسی ۽ آزمائک ۽ برزی ۽ ہما جاہ ۽ کشنت کہ وانوک ۽ دل درینگ بندات کنت کہ باریں
دیم ۽ چہ بیت۔ چوشمہ ادا آزمائک ۽ کلا نمکس ۽ بابت ۽ گپ بوگ ۽ انت گڈا اے گپ گیشینگ لوٹیت کہ
آزمائک ۽ کلا نمکس کجام چیز ۽ کش آنت ۽ آزمائک ۽ کلا نمکس ۽ کرد آزمائک ۽ تہا چہ انت۔ کلا نمکس آزمائک ۽
گڈی بہر انت ۽ اے گڈی بہر سک باز رزشت داریت کہ آزمائک ۽ سوب مندی ۽ بے سوبی گوں ہے
کلا نمکس ۽ بندوک انت۔ سو بمندیں آزمائک ہما انت کہ آئی آسر گڈینوک بہ بیت ۽ چہ وانوک ۽ وہم ۽ گمان ۽
چہ پہک ۽ آدم بہ بیت یا کہ چپ بہ بیت۔ آزمائک یا ناول ۽ تہا کلا نمکس بزاں گڈینوک ۽ چپ بوگ ۽ باریں
درور جو انیں آزمائک ۽ ناول نگارانی تہا گندگ بیت۔ اے آزمائک ۽ ہما ہد ۽ سیمسر انت کہ ادا وانوک
آزمائک ۽ وانگ ۽ گیشتر وشی ۽ لزت ۽ ہے ردانی تہا ماریت۔ ہمودا کہ آزمائک ۽ کلا نمکس ۽ سر بیت۔ آزمائک ۽
وانگ ۽ وہداں وانوک بے کراری ۽ تکانسری ۽ آماج انت ۽ اے کلا نمکس آئی بے کراری ۽ گیشتر کنت ۽
ودینیت۔ کلا نمکس ۽ اگاں ہد ۽ سیمسر گوازیگ بہ بنت ۽ کلا نمکس ۽ تہا گیشیں ردانی ہواری ۽ آزمائک ۽ ہما تام ۽
لزت ہلاسی بیت ۽ وانوک ۽ ہما ۽ ہلا ہوشی ہلاسی بیت۔ باریں آزمائک ۽ کلا نمکس ۽ وتی ہد ۽ سیمسراں برگ ۽
سک بلد انت باریں آزمائک ۽ کلا نمکس ۽ وشی ۽ لزت دار کنگ ۽ واستہ رد وارنت ۽ کلا نمکس ۽ ردانی تہا گیشی
کاریت۔ مئے گیشتر آزمائک ۽ ردی کنت ۽ کلا نمکس ۽ برزی ۽ سر بوگ ۽ چہ ابید ہم یک ۽ دورد گینق کن آنت ۽
آزمائک ۽ تام ۽ لزت ۽ ہلاسی کن آنت۔ آزمائک ۽ تہا کلا نمکس ۽ سر بوگ ۽ ہما وہد انت کہ وانوک شش ۽ پنج ۽ تہا
انت کہ باریں دیم ۽ چہ بیت۔ آرایا کہ وشیانی یک لزت ۽ ریت یا کہ گم ۽ رنجانی یک لزت ۽ ریت
۔ کلا نمکس آزمائک ۽ وشریں جاہ ۽ مقام انت کہ چہ ایشی ۽ سر بوگ ۽ وانوک بے کرار بیت۔

غنی پرواز، ناگمان، آزمائشی کلا نمکس، سرا کہ گپ بوگ، انت بلوچی زبان، اے دوئیں آزمائشی وقت، آزمائشی تھا اے چیز، باز ہیال، داشتگ، بازیں جاگہاں بازیں آزمائشی تھا آیاں وانوک، ۲۲ن ہلاس گرتگ، بازیں جاگہاں وانوک، ۲۲ن ۲۲ن ہلا ہوشی ہلاس نہ بوتگ، آزمائشی ہلاس گرتگ، یا کہ کلا نمکس، تا مادریں جاگہاں آزمائشی ہلاس کنگ، ۲۲چہ رند ہم بازیں رد گیس، گرتگ، آزمائشی بے تام، ۲۲لزت گرتگ، ۲۲وانوک، ۲۲ن ہلاسی، جاگہ، ۲۲گیس، بوتگ، ۲۲آئی داشتگیں واہگ، ۲۲سکند بوتگ۔ غنی پرواز، ناگمان، بازیں آزمائشی چارگ، ۲۲تپاسگ، ۲۲رند ما اے گشت کن انت کہ ہما آزمائشی کہ آزمائشی، ۲۲گڈ سراں کلا نمکس، ۲۲سنگ بوتگ، ۲۲گڈ اے دوئیں آزمائشی وقت، وانوک، ۲۲ن ۲۲ن ہوشام پرواشتگ، ۲۲آزمائشی، ۲۲یک جو انیں کلا نمکس، ۲۲دیگ، ۲۲سو بوند بوتگاں۔

غنی پرواز، آزمائشی کتاب، "بندیں چم کہ چچ بنت" ایسی تھا اولی آزمائشی "کہہ پہ کہہ" ۲۲تھا غنی پرواز، وقت، آزمائشی، ۲۲یک شریں کلا نمکس، ۲۲دیگ، ۲۲سو بوند بوتگ، ۲۲آزمائشی انچیں جاگہ، ۲۲بُرتگ، ۲۲ہلاس گرتگ کہ وانوک، ۲۲دردانی، ۲۲یک بلاہیں شہماتے لگیت، ۲۲چہ وانوک، ۲۲وہم، ۲۲گمان، ۲۲چہ دور آزمائشی دگہ یک جاگہ، ۲۲روت، ۲۲ہلاس بیت کہ اے ہلاسی تاں بلاہیں و ہدے، ۲۲وانوک، ۲۲دل، ۲۲چہ در نیت، ۲۲غنی پرواز، ۲۲گوں ردانی نبشتہ کنگ، ۲۲آزمائشی ہلاسی، ۲۲وتی، ۲۲وانوک، ۲۲ن انچیں جاگہ، ۲۲بُرتگ، ۲۲ہلاس گرتگ کہ آئی و ہم، ۲۲گمان، ۲۲نہ بوتگ۔

"وت بچار۔۔۔ من کہ پرے ہالاول، گڈ اتی کار، چون کائیں؟۔ جنک، ۲۲اولی رندا ہمت گرت، ۲۲وتی "راز" در شان گرت۔ منا پہل کن شہد وست منا۔۔۔ منا بچ۔۔۔ نشان پر نیست۔ ۲۲پداوش و ش، ۲۲گریوگ، ۲۲ہسکارگ، ۲۲گلت۔ ۲۲بچک، ۲۲سرا گشتے گرتدے کپت، ۲۲آیک نوک تریں کہے، ۲۲وڈالی بوت۔" (پرواز۔ 7:2008)

سالمی پٹ پوٹی تاکبند، ہنگین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

غنی پرواز، ناگمان، آزمائشی کلا نمکس، تہا پرک، تپاوت امیش انت کہ پرواز وئی آزمائشی کلا نمکس، سرزور دنت، آزمائشی گوں جو انیں کلا نمکس، ہلاس کنت، وانوک، ہوشام، برجہ داریت، آزمائشی ہلاسی، رند وانوک دگہ موسے، سپر کنان بیت، پھیرگ، لاچار بیت۔ چہ وانوک، گمان، چہ دور آزمائشی دگہ رنگے، ہلاس بیت۔ ناگمان وئی آزمائشی کارستانی سرابازنہ جیڑیت، آزمائشی ہما جاگہ، کہ ہلاس کنگی انت، آزمائشی وئی وش، دگہ دُنیا، روان بیت، جیڑیت پداناگمان آزمائشی، لہتیں گیشیں ردبر کنت، آزمائشی کلا نمکس، پروشیت۔

"اف۔۔۔۔۔ چون وش انت، کُشے من وابے گند گایاں بلور، اُبتان، بلور، نیمگ، چاران، گشت کہ چمے نَز انت، ترمپ آئی، اسپیتیں دیم، رچگ، انت، پدا چکران، بُن، کپگ، انت۔ بلور، میستگیں زیبائی، اُبتان، دل، گُشے آسے مان داشت۔ آئی، دل، ہزار باہند چست بوت، بلورے گپت، کجبت۔ بلور دپ، چہ لزت، وش، سرریچیں اُفارے در اتک۔ اُبتان، وئی تنیگیں لُنٹ بلور، شکلیں لِنٹانی سر ایرگت انت۔۔۔ پادا پادا تو انگت وابے اُبتان؟ من واب نیاں، منی جان منا تو، اے مستیں موسم، بے سار کنگ۔ آئی لُنٹ سُر ت انت بلے توار در نہ یتک۔۔۔ پادا، بجا، نی روج در آگی انت تو انگت وابے۔ اُبتان، گوں اجھی چم پیچ کُت انت۔۔۔ آئی مات برنگ، سریناں اوشا تگ ات، آرا ناولگا ات۔" (ناگمان۔ 2012:41)

اے دانکاں چہ پد باید آزمائشی دیم، ہلاسی، برگ بوتیں بلے ناگمان، آزمائشی دیم، بَرنگ، آزمائشی تام ہلاس گرتگ۔ ادا وانوک وانان بیت، دیم، روان بیت کہ گوں ہے دانکاں آئی تب بدل بیت کہ آزمائشی تب بدل بیت، جو انیں ندرگ کہ وانوک وئی دم، داران بیت، وانان بیت کہ باریں دیم، مہرانی اے وشیں دیوان کجارت، سر بیت کہ آزمائشی کارست، آئی مات چہ واب، پاد کنت کہ پدا

غنی پرواز، ناگمان، آزمائشی دیم، پھری وانشت

محررتی، دگه

برووتی رگ، کہ روچسک دیر انت در اٹنگ، نیمروچ بوگی انت۔ گوں کلا نکس، برگ، رند ہم آزمائکار،
آزمائک دیم، بڑنگ، وانوک، وانگ، تن ہلاس گرتنگ۔ ناگمان، بازیں آزمائشی تہا کلا نکس، گوں شری،
ہیال داہنگ، آزمائک گوں انجییں دائکاں ہلاس گرتنگ کہ وانوک، دل، یک آہ، اُفارے چست بوتنگ۔

سائینی پٹ ڈیپولی تاکینڈ، ہنکین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

سرشون:

پرواز، غنی (1992) سانکل۔ بلوچی اکیڈمی کوئٹہ
پرواز، غنی (1997) مہر پہ بہا گیسٹ نہ بیت۔ بلوچی اکیڈمی کوئٹہ
پرواز، غنی (2001) مٹر تگیس مردء پچیس چم۔ بلوچی اکیڈمی کوئٹہ
پرواز، غنی (2008) بندیس چم کہ پچ بنت۔ بلوچستان اکیڈمی تربت
ناگمان (2012) دارء اہس۔ بلوچی ادبی مجلس